

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 252 (9629) | 1974 чылдың октябрь 26, суббота | 1925 чылда түндүктүктүнгөн | Өртүз 2 кол.

КӨДЭЭ ИШЧИЛЕРНИ — ӨВРЕДИЛГЕЖЕ

Партия болгаш чалактың үстөс четтинмес уугу дуалам-чылдың ачылында бистин республиканың колхоз, совхозтары амыг үеиң чаа техника-биле чепселген, бугурулган техникаларын болгаш концентраташкыны чорудуу, планнашкыны, амыг төлөврүнүн системасын чаартып, бот-оруга чарыглар аягылап, эртеминг болгаш мураңкы дуржулганын чедип келерин аягылап турар.

Ажыл-айларын техника талазы-биле хандырылгызы чыл сабында-ла дүзүн орап, амыг үедө республиканың колхоз, совхозтарының ховуларында, фермаларында, туугуларында 2520 трактор, 1100 комбайн, 1830 автомашиналар, 5 муң ажыг электромоторлар, маалга чек үзүр оюн механизмлер, икек савар машиналар ажылдап, күштү, нарын, безик бугуручкү-лүг техника ам-даа немецип турар.

Маал ажылгы механизмдери, мыктыг бома мал болгаш хой ажылгы чаа-чаа комплекстерин турары — кызды ажыл-агый бугурулгенин оратып, селсэр-электрик, эртекин — механик, мал амыгының мастер, машина-биле икек саварының мастер дээш чаа-чаа тускай эртекин кадрларын белеткери белектерин негеп келген. Ыччалаш колхоз, совхозтары мас-садыг профессионал кадрлары-биле дозу хандырылгыче амыг-айларын удуручкүлүгү, тускай эртекинлери уугу инженирин угулдандып турар.

Ол айтырыг шийдерилгенде машиналар, механизмдери чогулгалыг аягылаарын дугайында чугуа күстөттөмөзи билдирет.

Көдээ ажыл-агый бугурулгенинде кол кичи — механизатор, бо беш чылда кадрлар-биле ажылдап перспективте планды айтканын буугаар азыра, көдээ ажыл-агый машиналарын ийн эчелек-биле ажылдагындары 2249 тракторист болгаш комбайнер негеттинип турар. Бистин көдээ профессионал-техникти үндүшкүлери чылда 600-тен хой эвес механизаторлар-ын белеткэр. Бир эвес үндүшкүч доостун өвредилген ара каар чоруктары барымдалап савлар болза, ол сан оон-даа азаяар. Оксе кадыг артгар барыт.

СЭКП обкомунун бөрүзүң болгаш республиканың Министрлер Чөвүлелиниң бо чылдың феврал 11-дең доктаалын буугаар ажыл-агый бугуруне бугу-иниңинг механизаторлар өвредилген организаторлар херек. Уугу-Хем, Чоюн-Хемчи, Бин-Хем болгаш өске-даа райондарын чамдык ажыл-агый-лар бо доктаалды четпес күстөдөн, өвредил кижилер бисте чок деп салды-биле ол өвредилген үскен. А ажыл-агыйларынч бери турары чам өчкүчүндө айтканын буугаар амыг, колхоз, совхозтарын хову ажылда (механизаторларын санавакка) 5 муң ажыг кичи турум ажылда, 2 муң ажыг кичи слондукт ажылдарда хаара туттунган боон турары чамдык удуручкүлүгү үстүндө чугуа чылдың үндүсүн чок боон турарын херекчиле-дир.

Бо ажылче чогуур кичизинг ажыл-агыйларын удуручкүлүгү, чер-черде партия комитеттери угулдандып, көдээ ишчи бугуруң көдээ ажыл-агый техникаларын башкарып билер кылдыр өвредилер чедип аларын үе негеп келген.

Колхоз, совхозтарга механизатор кадрларын белеткери бөрүнге уугу дузанын кезезинг ортумак школаары чедирип турар.

Россия Федерациянын чыгааның 1969 чылда күзөдө ага-рым «Тракторларга, комбайнларга болгаш өске-даа көдээ ажыл-агый машиналарында ажылдаары-биле кезезинг ортумак ишти билгит школаарының өвөрникчелерине өвредилген организаторларын дугайында» доктаалын күстөдери-биле хой-хой ажыл-агыйлар школаар-биле кады өвөрникчелер орнузунда бугуруне өвредилген чорудууп, ажыктыг ажылдарын кылып турары өвөрник.

1973—74 өвредиле чылдында Межегей ортумак школазында 35, Элегес школазында 35, Владимирова школазында 24 өвөрникчелерин угулдандып тускай эртекин чедип алган. Өвөрникчелеринг келер үстөдө мергежилди ишкит аларында дуалам ажылдарын туран ортумак школазын кичи организаторлар турар.

Ыччалда-да бо чугуада ажылче кичизинг чер-чердеде чамгыс ай эвес. Республиканың ажыл-агыйларын боттарының школаарының ажыл-амдырылгыче хандып кирип, оларның материал-техниктиң баазанын быжыгарына, машинаводение кабинеттерин чогуур херекселдер-биле дээрине, практиктиг кичээлер эргилерине дуржулгалыг башкарып-биле оларын хандырынг дузанын чедирер ужураут.

Социалистик чарыктың тиелектери бисте хой. Оларын шаңнап, иактан турар бис. Ыччалажок техникни, бугурулгениң технологияны эки билбес, бодунд ажылы бисте эки организаторлар шыдап, кошкак ажылдап турарлар база бар. Ындылгар-биле ажылды ишч организаторлар, бугу кадрларын билдин бедеир өвредилген организаторлар ажыл-агыйның удуручкүлүгү болгаш тускай эртекинлеринг үндүзгенин буугу.

Көдээ ишчи бугуру агроэконом-өвредилге хаара туттунган турар ужураут. Чугаа бедик квалификацияның кадрларын эртеминг чедип келеринг-биле тапшырып, оларын бугуруне амыгтап, материалды курдаварларын, техник херекселдерин чогулгалыг аягылап, күш-ажылдыг бугуручкүлүгү бедилерин чедип ап болур.

Ындыг турбуже чамдык ажыл-агыйларын удуручкүлүгү механизаторлар, комбайнчылар, машинисттер, салгылар болгаш өске-даа ажылчыларын билдин бедеилерине кошкак кичизинг савлар турарын чүчү-биле тапшырларар? А республикада бугу механизаторларын чугаа 38 хуузу I, II класстарын, а мажаныларын чугаа 5 хуузу «Мал ажыгынын мастерлары» деп атыг болгаш I, II класстарын малчынары боон турар.

Көдээ ажыл-агый бугурулгениң сорулгаарын шийдерилгелдерде, экономиктиг билгилерин хандыр өвөрник чугуада. СЭКП ЦК Комитетинин «Ажылчы чоңуң экономиктиг өвредилген инжениер дугайында» доктаалын күстөдери-биле ажыл-агый, бугуруне участоктарына болгаш агроэконом-өвредилге системасында ажылчыларын болгаш албан-хаакчыларын экономиктиг өвредилген организаторлар чугуа.

Ол өвредиле кайда эки организаторларын, мында коммунист күш-ажылдын шаңчарынын-даа, чарыктык санааларын-даа саны көвөдөп, күш-ажылы сатылга-чурму ажык, мында ажылдап турарларын бугурулгени күртүлдери бедир турарын практика бааптап турар.

Көдээниң ажыл-агыйларын өвредилге хаара турары — ажыл-агыйларын партия, ажылдын комитеттеринг кичизингенин тувүне турар ужураут.

Агроэконом-өвредилген, экономика өвөрник болгумеринг бригадаларын эд дээр тускай эртекинлерин, бугурулгениң чурдаварларын ишкит аларында ажыл-агыйлар дузаны СЭКП райкомдари чедирер ужураут.

Кыштаггаашкыга белеткел ШЕФТЭЭШКИНИ ОРГАНИЗАСТААН

«Адан-Маалды» совхозтук ажыл-ишчилеринг ниитийиң маалыга болуун чемпер белеткери планын республиканың ажыл-агыйларын билдингир болгаш, Олар бо берге кышка мал чемпинг өчкүр кураларын тургузуу ап шыдап. Механизаторлар тарнамы бүрү-биле ажал апган, бугу савары мал чемпинг херекселер-биле шийдерилген болган, саргаатпа болгаш кыжылган, Ам оун тырып боодалаш, орук-чүрү берге кыштагалар-же чүдүрү чорудар.

Бо хүндөдө совхозтук ажыл-ишчилеринг мал кыштагаларын белеткелди хандырылгыче чорудуп турар. Моң мурунда чылдарда хову-тохтук мал оларларынга кыжы хар душенип турган болза, ам хар эрте-ле Хемчико кичи чапкан, черинг кыры ачык-биле шытпалган. Ол болза, кичи берге дээринг тодарай херекчиле болур. Ыччалаш-совхозтук дирекциясы, партия болгаш ажыктын комитеттери кыштагаларынга бедилер.

ПРЕЗИДИУМ ХУРАЛЫ

Дуу республиканың Тапшыр кылдып комитетинин президиумун хурал болуп эртекин. Чоомта чаа Москвага болган тапшыр кылдыгы-риниң совет конференцияның ажылдын түндүктүктүгү дугайында дыңдагыны, оң делегалды Тываның тапшыр кылдыгы Комитетининг харысалгалы секретари, чоомталы Л. Б. Чадыйа кылды.

КУШ АЖЫЛЧЫ ТИЛЕКЧЕ

ТУРКМЕН ССР. Байрам-Алай районун «Каракум ка-ланы» совхозунун тарнамы-агаарын ховце белеткериң беш чыл плаанын күстөдөн. Күру-нере дөрт чыл дургуулу-дөүзүр чедип ишт өвөрник тона «ак алдыны» саткан.

«Ак алды» ажал алары угурулу боон турар. Ховце ажал алар машиналар хүн-дүн 300 тона хире хир ховцеиң бүкерлеринден дү-жүрү берип турар.

Техникалар билдингит ажал-дан келген болган плаанын хуусаа бедиле күстөдөн 2 дугаар салгыры совхозтук шийчир Кызил тугу-биле шаңнап.

ЧУРУКТА: ийн дугаар са-бырынг удуручкүзү Байрам-Какаджанова тук тылсып турар, совхозтук партия орга-низациянын секретари Байрам Ходжагов.

В. ЗЛЕНКОНУ Фотоз.

(СЭТА-ның фотографиясы).

ТУРКМЕН ССР. Байрам-Алай районун «Каракум ка-ланы» совхозунун тарнамы-агаарын ховце белеткериң беш чыл плаанын күстөдөн. Күру-нере дөрт чыл дургуулу-дөүзүр чедип ишт өвөрник тона «ак алдыны» саткан.

Кышкыда чурталга болгаш үстөдөргү тургаларында шукта-тур-малар ажылдарын боттан-дырып турар чугаа чангыс болган уугу коллектив — № 48 тууду эргелди боонур. Тууду ажылдарын хуузалыгының база технологиянын туруму буугаар аларга, бо кол-лективтег ажылчы оңагаты бай-далды.

Оксе мергежилдинг ажылчы-ларын дачыларынч, мон-тажкыларын, электртеринг, сантехниктерин оон дөдөй тууду объектилеринг хээр уулу бо. Допуулан чугаалар-га, калдыг-дуу объектиден шукта туржурал, маллар чор-рутка болса, ол ажылдап кирип, Ыччалаш керэ буугаар Ажылдан турар тууду орга-низацияларын ийн хире шы-дыкны ажалдаанында бо коллективтег ажылчы дөрт та-мааржылаган.

№ 48 тууду эргелди сөөлү-күш чылдарда республикада тууду организаторларын дачыларын билдингит бирээниң сапалыг, хоорай болгаш рес-публика масштабы-биле соци-алистик чарыктын бирги огу-рууна кеш уугулу.

Моң мурунда эки ажыл-дыг тургал коллектив бо чыл-дын ийги чартында бээр жоюулап эгелен болган тола-рамыч чылда алдан соци-алистик хуузелдеринг бедик чугулавакка пландыг овал-дарын күстөдөстөй берген.

П. И. БРЕЖНЕВТИН, ГОМЛАШ А. А. ГРОМКОНУН, Г. КИССИНДЖЕР-БИЛЕ БЕСЕДАЛАРЫ

СЭКП ТК-ның Чыгыне секретари Л. И. Брежнев болгаш СЭКП ТК-ның Политбюро кезигүү, ССРЭ-ның дашыкты херектер министр А. А. Громко Кремльге октябрь 24-те АКШ-тын күрүе секретари, президентининг национал аймак чок чорук айтырылгының талазы-биле дуузалыгы Г. Киссинджер-биле беседалары эгелен.

Талаалар дээди деңгелег эрттирген совет-америка ужура-жымшыкына чедип алгандыг дуржуушкына болгаш дуржуушкына дүштүр жооруңе канырылгы ССРЭ биле АКШ-тын аравалды харылаларын улам калбартыр пер-спективаларынга база байданып дугайында болгалар чугулаашкан.

Ажыл-ишчилер болгаш мавлаалдыг чугаалажыр байлага эртек беседаларга кирешкенер совет талаалар — ССРЭ-ның АКШ-та ачыны А. Ф. Добрынин, СЭКП ТК-ның Чыгыне се-кретарын дуузалыгы А. М. Александров, ССРЭ-ның ДХМ-ның коллегия кезигүү Г. М. Корненко, америка талаалар — АКШ-тын ССРЭ-де ачыны У. Стессел, АКШ-тын күрүе

департаментининг чөвүлөкчизи Х. Сонненфелд, күрүе се-кретарын оралакчы А. Хартап, күрүе департаментининг харысалгалыг амылдарчылары У. Дорд болган У. Хай-элд.

СЭКП ТК-ның Чыгыне секретари Л. И. Брежнев болгаш СЭКП ТК-ның Политбюро кезигүү, ССРЭ-ның дашыкты херектер министр А. А. Громко ол хүндү ийги чартында АКШ-тын күрүе секретари, президентининг национал аймак чок чорук айтырылгының талазы-биле дуузалыгы Г. Киссинджер-биле беседаларын эгелен.

Совет-америка харылаларын соууруганын чамдык айтыры-лгын талазы-биле болгаларын чугулаашкыны угулдур-лэн. Ыччалаш Чоюк Чоюк чүкүе тоарыштык айтырыл-ларын болган Европага аймак чок чорук, калды ажалдамы-га талазы-биле чөвүлдө туралдык эртин турарына хамдарыш-кын айтырылгы чугулаашкан. (СЭТА).

Пакистанның Премьер-Министри Москвада

Совет чыактыг чалаанын буугаар Пакистан Ислам Рес-публиканың Премьер-Министр Зульфикар Али Бхутто албан бууга-биле аян-чорук кыл-дып, октябрь 24-те Москвада чедип келген.

Пакистанның болгаш Со-вет Эвилелинин күрүе тукта-ры-биле шийеттинген Визуова аэродромунга Премьер-Министрин ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин, ССРЭ-ның Министр-лер Чөвүлелиниң Даргазынын оралакчы И. В. Архипов, ССРЭ-ның Министрлер И. С. Патолчиев, М. А. Прокофьев, А. В. Ситоренко, Даптыкы чуртгар-биле экономика хары-лааларының күрүе комитети-нин даргазы С. А. Скачков, ССРЭ-ның дашыкты херектер министрининг бирги оралакчы В. В. Кузнецов, ССРЭ-ның дашыкты херектер министр-иниң оралакчы И. П. Фирюбин, ССРЭ-ның ДХМ-ның Протокол кылазынын эргелек-чизи Д. С. Никифоров, өске-даа албан кичилери уктаан Аэродромга Пакистаннын Совет Эвилелинде ачыны Са-муилла Хан Деклани болгаш Москвадан дээди өвредилге черлеринде өвөрник турар па-

кистан студентлер турган. Ужуушкуну өвөрник үндү-дөлдө таарымдык чыксаган болгаш Пакистан биле Совет Эвилелинин күрүе гимнерин күстөдөн.

Тайнымал начальнигинг ра-портун хуулап алган, А. Н. Косыгин болгаш А. А. Бхутто кыскалан совет дайымылар-нын муру-биле эртек.

Хүндүдүгү алчыны найсы-далды ажылы чондарынг төлөкчелери уктаан.

Аэродромдан Пакистанын Премьер-Министр З. А. Бхутто биле Министрлер Чөвүлелинин

ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косы-гин биле Пакистанын Премьер-Министр Зульфикар Али Бхуттоуң аравалды чугулаашкынына Кремльге октябрь 24-те болган.

Найыралдык байлага эртек чугулаашкынына совет-пакистан харылаларын калбартырып айтырылгылар көргөн. Соолгу чылдар дургуулу ССРЭ биле Пакистанын

эргалды харылаларын пайлелкжеринг херезиң деңгелег бар болганын сөктил хандыкының демдегелеттирге.

Делегейин ийн талага соууруганын чугула айтырылгы-нын база Муруу Азияда байдалды улам ча-залдар дугайында айтырылгы талазы-биле санал-оңалды чугулаашкан.

ССРЭ-ның чаава Пакистан Ислам Республиканын Пре-мьер-Министри Зульфикар Али Бхуттога алдар кылдыр Кремльдин Уугу ордузуна ок-тябрь 24-те дүштөк шайла-га эрттирген.

газы А. Н. Косыгин, ССРЭ-ның Министрлер Чөвүлелиниң Даргазынын бирги оралакчы К. Т. Масуров, өске-даа албан кичилери турган.

Шайлаага А. Н. Косыгин болгаш З. А. Бхутто олар чүе чугулаашкан. Оларын чугула-шып чыгандар эдиз чаксап уктаан.

Шайлаага найыралдыг бай-далга эртек. (СЭТА).

НАЙЫРАЛ МИТИНГИЗИ

Митингге СЭКП ТК-ның По-литбюро кезигүү, СЭКП ТК-ның секретари М. А. Сулов, СЭКП ТК-ның Политбюро ке-жигүүне кандидат, Узбекис-тан Компартиянын ТК-нын бирги секретари Ш. Р. Рашидов, республиканың өске-даа удуручкүлүгү кириш-

ке-даа хоорайларын станок-тарын, машиналарын чорууп берип турган. Чурттуң дыка хой райондарында болгаш үстөдүр төптөринде келген спешиалистер республиканың ажылы чондары-биле кады бугуруле корууларын калды, дөдөг-херекселеринг иштен, кадрларын күш-ажылчы мер-жедиле өвредил турганар.

Октябрь чэрбин дөртө аңаа муң-муң беш аргычылары со-вет аки-дурмагыны улаустар-ның найыралдыг турускаар-ка митингге чыгандар.

Бегун мында үзбектер бол-гаш орустар, кыргыз бол-гаш узбекистан, таджикистан болгаш бөлөрүстөр, туркмен-тер болгаш казактар кады ажылдап турар. Саварын кол-лективтеринг интернациона-лизми дөдөдөгү. Иванов-воуу, Аман-Аташын, Чыкмен-тинин болгаш өске-даа хой-хой хоорайларынч пест-тавы-м чылары биле сывай харылда-ны тулдуп, ону быжылап тура-рыларан болгаш найырал болгаш чарын дуржулган байдиле кыдырыче чүгүлдүрүн дугай-ында меделеп турганар. Олар СЭКП-ның иштинг бол-гаш дашыкты политкамын иш-чи-биле чүгүлдүрүн, совет инжениеринг чагай чоруктуу дугайында могаг чок савын салгышкыны дээш төрөң Ком-мунистг партияга чуректинг хандыгынын бөрүн чуректинг тиелекчилеринг турганар.

Митингте эи М. А. Сулов чүе чугулаашкан.

Узбек ССР-ниң болгаш Узе-бекистаннын Коммунистг пар-тиянын чарык чүе чыл юби-лей буугу туугу тууду бий-ралды боон, лезияны нацио-нал политиканын, уугу Төрөң чурттуң бугу улустарынч бугу-бозос найыралың хандыкы-чак тиелектеленип күрүзүү чыла — деп, ол чугулаашкан.

Силерден дыка хой кичилер бо комбинатты бугу чурттуг тургускамын быйар болгай. Боже Москвадан болгаш Тузла-дан, Серпуховдан болгаш өске-

деңгелег маддалама боон турар.

Күш-ажылчы кайгамчыктың тиелекче — беш чылдың дөрт-кү чыгында алган хуузагыны күстөдөн дээш комбинаттың коллективинге чуректинг ханды-аманлап байыр чедирген, эи М. А. Сулов, аңаа ажылы херекчилеринг кирген уугу салгышкыны онзалды демдег-лээн. Оларнын иштинден дыка хой кичи боттарының беш чылда дээш хуузагыны күстөдөн, 1975 чылда ийги беш чыл плаанын боттандылар дээш ажылдап турарлар.

Силерден дыка хой кичилер бо комбинатты бугу чурттуг тургускамын быйар болгай. Боже Москвадан болгаш Тузла-дан, Серпуховдан болгаш өске-

деңгелек маддалама боон турар. Күш-ажылчы кайгамчыктың тиелекче — беш чылдың дөрт-кү чыгында алган хуузагыны күстөдөн дээш комбинаттың коллективинге чуректинг ханды-аманлап байыр чедирген, эи М. А. Сулов, аңаа ажылы херекчилеринг кирген уугу салгышкыны онзалды демдег-лээн. Оларнын иштинден дыка хой кичи боттарының беш чылда дээш хуузагыны күстөдөн, 1975 чылда ийги беш чыл плаанын боттандылар дээш ажылдап турарлар.

Силерден дыка хой кичилер бо комбинатты бугу чурттуг тургускамын быйар болгай. Боже Москвадан болгаш Тузла-дан, Серпуховдан болгаш өске-

деңгелек маддалама боон турар. Күш-ажылчы кайгамчыктың тиелекче — беш чылдың дөрт-кү чыгында алган хуузагыны күстөдөн дээш комбинаттың коллективинге чуректинг ханды-аманлап байыр чедирген, эи М. А. Сулов, аңаа ажылы херекчилеринг кирген уугу салгышкыны онзалды демдег-лээн. Оларнын иштинден дыка хой кичи боттарының беш чылда дээш хуузагыны күстөдөн, 1975 чылда ийги беш чыл плаанын боттандылар дээш ажылдап турарлар.

Силерден дыка хой кичилер бо комбинатты бугу чурттуг тургускамын быйар болгай. Боже Москвадан болгаш Тузла-дан, Серпуховдан болгаш өске-

деңгелек маддалама боон турар. Күш-ажылчы кайгамчыктың тиелекче — беш чылдың дөрт-кү чыгында алган хуузагыны күстөдөн дээш комбинаттың коллективинге чуректинг ханды-аманлап байыр чедирген, эи М. А. Сулов, аңаа ажылы херекчилеринг кирген уугу салгышкыны онзалды демдег-лээн. Оларнын иштинден дыка хой кичи боттарының беш чылда дээш хуузагыны күстөдөн, 1975 чылда ийги беш чыл плаанын боттандылар дээш ажылдап турарлар.

Силерден дыка хой кичилер бо комбинатты бугу чурттуг тургускамын быйар болгай. Боже Москвадан болгаш Тузла-дан, Серпуховдан болгаш өске-

деңгелек маддалама боон турар. Күш-ажылчы кайгамчыктың тиелекче — беш чылдың дөрт-кү чыгында алган хуузагыны күстөдөн дээш комбинаттың коллективинге чуректинг ханды-аманлап байыр чедирген, эи М. А. Сулов, аңаа ажылы херекчилеринг кирген уугу салгышкыны онзалды демдег-лээн. Оларнын иштинден дыка хой кичи боттарының беш чылда дээш хуузагыны күстөдөн, 1975 чылда ийги беш чыл плаанын боттандылар дээш ажылдап турарлар.

КОЛЛЕКТИВ ЧҮГЕ ХОЖУДАҢГАЙ АПАРГАНЫ?

(Коммунистерниң отчет-соңгудалыг хуралындан)

Кышкыда чурталга болгаш үстөдөргү тургаларында шукта-тур-малар ажылдарын боттан-дырып турар чугаа чангыс болган уугу коллектив — № 48 тууду эргелди боонур. Тууду ажылдарын хуузалыгының база технологиянын туруму буугаар аларга, бо кол-лективтег ажылчы оңагаты бай-далды.

Оксе мергежилдинг ажылчы-ларын дачыларынч, мон-тажкыларын, электртеринг, сантехниктерин оон дөдөй тууду объектилеринг хээр уулу бо. Допуулан чугаалар-га, калдыг-дуу объектиден шукта туржурал, маллар чор-рутка болса, ол ажылдап кирип, Ыччалаш керэ буугаар Ажылдан турар тууду орга-низацияларын ийн хире шы-дыкны ажалдаанында бо коллективтег ажылчы дөрт та-мааржылаган.

№ 48 тууду эргелди сөөлү-күш чылдарда республикада тууду организаторларын дачыларын билдингит бирээниң сапалыг, хоорай болгаш рес-публика масштабы-биле соци-алистик чарыктын бирги огу-рууна кеш уугулу.

Моң мурунда эки ажыл-дыг тургал коллектив бо чыл-дын ийги чартында бээр жоюулап эгелен болган тола-рамыч чылда алдан соци-алистик хуузелдеринг бедик чугулавакка пландыг овал-дарын күстөдөстөй берген.

Отчет-соңгудалыг хуралын савал — берген коммунист-тининг дагылыгы, бугуруле чорудууларын экиликте, чыл плаанын иялгага ажык ку-дуларын хамдарыштыр ботта-лып ажыктыг савал-оңал-дарын берген.

Отчет-соңгудалыг хуралын савал — берген коммунист-тининг дагылыгы, бугуруле чорудууларын экиликте, чыл плаанын иялгага ажык ку-дуларын хамдарыштыр ботта-лып ажыктыг савал-оңал-дарын берген.

Ажылды үрей амыл, про-дуктар, тууду материалдарын канывас, ажылдан үрей-кьер чоруктар амал уламчылап турар. Тос аларнын дургуулу-да 240 икжинг ажылга хуузаа алган, а 196 икжинг (оларын элээн хойу бедик мергежилдиг калдыган ажылчылар) ажылдан үнөн. Ол чорук ад-министративинг болгаш пар-тиянын, оң секретари А. В. Сермакынның талааның кол-лектив кезигүүшери болгаш улуга пөдитмассалыг оңуу ма-кылдагы ажылдуу сурал-гандыга бийал деп хуураалды демдегелэн.

Ажылды үрей амыл, про-дуктар, тууду материалдарын канывас, ажылдан үрей-кьер чоруктар амал уламчылап турар. Тос аларнын дургуулу-да 240 икжинг ажылга хуузаа алган, а 196 икжинг (оларын элээн хойу бедик мергежилдиг калдыган ажылчылар) ажылдан үнөн. Ол чорук ад-министративинг болгаш пар-тиянын, оң секретари А. В. Сермакынның талааның кол-лектив кезигүүшери болгаш улуга пөдитмассалыг оңуу ма-кылдагы ажылдуу сурал-гандыга бийал деп хуураалды демдегелэн.

Бугурулгени уштап-баптан туурар үстүгү болгаш ортумак эвононун специализиринде негелде куудулан. Ийн чыл бурдуугар шешерил ажылдары-биле механизация кал-ды-биле негелден турган. Ба-жыларын шуктууларынга чаа технология, механизациянын шийделин, норма-компле-кис деп адалар чаа техноло-гияны бригадаларына шийде-лип турган. Оң ажык уугу тур-гаш, механизациян күш-биле ажылдап эгелен шуктуружү-

Ол чорук специализирен, мыланы эргелдеде участок механизиринде негелден ку-дулаштырылган болган. Спе-циализиринг харылалыгын бедилерине хамдарыштыр ий-диг шүгүмчүлдөргү болган.

Панта-биле маала, хааа ас-тап килыр бригадалык брига-далар, коммунист А. Г. Батман маала хамдарыштыр чугулаашкыны берген бо.

Панта-биле маала, хааа ас-тап килыр бригадалык брига-далар, коммунист А. Г. Батман маала хамдарыштыр чугулаашкыны берген бо.

Бистин мастерлеринг кү-дээлгенин күстөдөргү турар. Оларнын бугуру-биле бригадалар чамдык ажыл чок хүндөдүр. Бистин бри-гадавыс чук болгаш элээн-би-ле мете хандыгынын тур-гашында эртек айда ишкит-ди-биле И хонук ажыл чок алаа турду. Ол дугайын ад-министратив, партияро билди-турга-да, чогуур үеинде кем-чек адып келген.

Бистин мастерлеринг кү-дээлгенин күстөдөргү турар. Оларнын бугуру-биле бригадалар чамдык ажыл чок хүндөдүр. Бистин бри-гадавыс чук болгаш эл

КОМУНИСТЕРНИЙ АВАНГАРДЧЫ РОЛЮН БЕДИТШИАН...

Өске бүгү чөлдөрдө ишкан, бистий колхозта партия организацыйны партдокументтер сөзүшкүчү уюру үеинде коммунистерни өслөйүн беделтеш, бугурууге болган хей-ниги амьдралына оларын авангардчы ролон күштелдирген. Партия организацыйнын бюросу коммунистерни бугурууге шийретит уластура берген таарышты тургузуу, алар өскө колхозчу массаларга партийчи салдарын күштелдирген тургузуу дээш чамдык төмөргө алакан. Оң түнөөлөндө колхозчу партия организацыйна 60 коммунист болган партия кеңешүүгө кандидаттарнын 80 хире хуузу шүүт-ла өскө ажы-агый бугурууге элде аары тугтунган.

Партия организацыйнын хуралдарына «Коммунистерни авангардчы ролон», «Уставчы негелдерин коммунистерни канчаар күчүсүн турар» деп болган өскө-ла айтырларын чугалашканы оларын илөкөй болган ажал-херекке харымсалган беделтерине уугу жууруулган болган.

Харымсалган турар учурда ажалдык байдал болган партияны алалгаларын күчүсүн турарын дугайында коммунистерни аналалгаларын партия хуралдарына азыр бисте өчкөй апарган. Отчөттүгү үеин дугурууга чэрби амыг коммунистик

нааштыр 93 хураганни, бир башка оонаштыр 2,5 кү дүктү, а чыгычы Монгуш Даба төрүүр 100 бедел ол хире санын кудуну алакан. Бо дег өскө-ла чижектерни көргүзүл болур.

Ындыг эки көргүзүлгө хойжу бригадалар, фермалар база тус-тус ажал-чишелер аразына социалистик чарышты дээштик кылдар организацыйны амыда кеңир алган. Эртен чылым бо үеинде деңизге коммунист Оонаштыр Аламын дурган Кызыл-Чыраа сүт-баран фермагынын коллективни элзон эки көргүзүлгө чеди алган.

Колхозчу коммунистерни бугурууге бедел көргүзүлгө биле кады хей-ниги амьдралына киржилген илөкөй-жэн. Ылаңгы олар улусчу дружинаны, эш хуузуу сүдунү, херэженир чөвүлелини амыл башкарып, айаа база илөкөй киржил турар.

Ылаңазок партия организацыйны бугурууге илөкөй илөкөй коммунистерни бийигалган туралар, ажал-агый чамдык алдарларды байдал шөолтү эки-ийеи турар. Чижээ, мыйынга бола маалык чаш толун бо чымы чуге 50 хуузу алакан. Ол ишкан республикада мурнакч ажал-агыйларга бо

Кандыг-даа ажалдык чедишкенин болуру баш бурунгаар хынамчалыг белеткеден чугула хамааржыр. Өнүр районда «Торгалыг» совхозту мал ажылы, ол талазы-биле панын оналанды канчаар боттандырып турарын доңчу-даа бол чымылар бодалым.

Чайгы семриглени, күсү болган хымык олардыкышкынын ший организацый, кыштаглашкыны эки чорудуу келген. Хүр чыл ашкан, күжу семс маалын продуктууу-даа бедек, оң чаш төлү-даа боткур, дүрген маалымчал болуру совхозту ажал практиканы улам-на бадмыкат турар. Аңаа хамаарыштыр чамдык чижектерни айты болур.

ДАШТЫКЫЖЕ ЧОРУДАР МАШИНАЛАР

ЧУРУКТА: «Воронжесельмаштың» хереклекчилерге корудуп бээр дээш белетке алган тараа арбаалар машиналары.

В. ИВАНОВТУҢ ФОТОЗУ. (ПМА).

ПРАКТИКА БАДЫТКААН

«Торгалыг» совхоз мал продуктулары бугуруенин төс алаар панын ажыр күчүсүн. Күргөгө ээт саларын — 103 хуу, сүттү — 104 хуу, дүттү чыл панын — 106,4 хуу күчүсүн. 1973 чылдын бугуруенин деңизге, тодарадыкч чылдык төс айларда күргөгө сүттү 8,8 хуу, ээти 7,1 хуу, дүттү 8,8 хуу хойну саткан.

Маалык күш-деңгелин ээл болуп турарына хамаарыштыр база бир чижээ. Тодарадыкчы чылда күргөгө дужаган бир баш маалык дүрген деңизни өрткө чылдыкында: мыйын-тыг бола маалык — 59 кг, чыгыт маалык — 11 кг, хойнук — 4 кг, өшкүнү — 1 кг бедек болган.

Маалык баш саны чыа бүрү база өзүлдеит. Чижээ, 1973 чылда турганьдан бо чылым бола мал 11 хуу, шыр мал — 7 хуу, а нитизил-биле—6 хуу өзүлдеит болган. Ол бола организацыйны дугурууганын түнөөлүн, «совестерина» ажалдакчыларын, маалыгч материалдык байлыктын үндөшкөкчелери малчыларын бир дөштик амыл илөкөй турар.

Чедишкенир бажыламышкан, моон солгаар улам бедек көргүзүлгө болуруна «Торгалыг» малчыныр бугуруулар. Кыштагалар септеген ам барык шыкпарыган, малга чөмөр белеткэрин мурнуку чылдардан дээр организацый. Херек кырында сипен белеткэр панын 106 хуу күчүсүн. Бо хуунерде 537 тоннаны кыштагаларда сөөртүп чедирген.

С. ДОНГАК, Чоон-Хемчиктин Денин атыг колхозта партия организацыйны секретари.

ЧОГУУР ТҮНӨЛДИ ҮН ДҮРЕР

Колхозка яны-бүрү чаа турдуларын кылдырып, септегенге база сууру чаагайлыгына нийи туудуку бригадалар уугу ролюн ойнаар. Бригадалар ажал-херектин чедишкенин туудуужуларда партия организацыйны партийчи-политиктиг болган организацый амьдралына база уулу-биле хамааржыр анаар. Бай-Тайгада «Мурнакчы» колхозуну туудуу бригадаларын туудуужуларын күжүн салинганын сорбалагач күжүн салинганын чаа партия эки организацыйны канчаар мобилизацый келгени коммунистерни боолка чаа болган отчөт-соңаадалыг хуралына сайгыры көргөн.

Бо чылым туудуужулар чурт-тагалык 8 чаа бригадын, 400 баш хой кырыч 3 чаа кажанын тукут, 50 ажыг колхозчуларнын бажинынын сөзүн, оларнын хой нуруузу малчыларын болган. Ол ишкан олар туудуу материалдары беделтеширине, мал кажалары сөзүсүн, суур чаагайлыгы дартыга илөкөй киржилген.

Ылаңазок партия организацыйны ажал-херекти башкарыр ролон, оны контролдоо илөкөй отчөт-соңаадалыг хуралга коммунистер шүүтүчүлүн. Оң учуруда элзон каш

БАРЫН-ХЕМЧИКТИҢ ХЕРЭЖЕННЕР ЧӨВҮЛелинде

БЫЖЫГЛАП, БАЙЫДАР

Чер-черде херэженир чөвүлелери чоңуну амыл-чуртталгаларын культуразын беделтерине, оларын ортузунга политмассалыг хей талаалыг ажалдарын чорудуп турар. Барын-Хемчиктин херэженир чөвүлелеринин чамдыктарында бо талазы-биле кылдырган ажалдарын моон адаанда парладывыс.

«Хемчик» совхозтун болган Аянтыгын чөвүлелери нитизил маалыга кем-суур белеткэрликте чурттагыч чөвүлелер чаагайлыгына болган өскө чугула ажалдарда шөф-дуаа көргүзүлгө херэженир багыт эос организацый келген.

Чоңуну коммунистик кижизилдешине хамаарыштыр лекция, бөсөдаларын болган яны-бүрү тематиктиг кеңештерин, ноңчулга конференцияларын орттуруучу чөвүлелер докталам саргы салым келген. Чижээ, «Эргин-Барлыкка» «Чаа кижик төртүтүнгөн», «Ие болган чаа», Аянтыга «Өгү-булениң бюджет», «Шокар-өс балы», Саалак-Терекке «Артагалар чорукту сорбала» деп болган оон-ла өскө темаларга кеңештерин солун, утка-шынардыг кылдыр эртырген.

Мал ажылында херэженир ортузунга политмассалыг ажалдык дээштик чорудуу болган оларын амыл-чуртталгаларын культуразын дөшөлөни беделтеринин айттарылар чөвүлелеринин докталам кижизилдешине турар. «Хемчик» совхозтарда чөвүлелеринин активчелери чрктат тургаларга, колданаар нитизил маалы аяар, каалар турар малчыларга үргүлү үнүшүлери кылып, оларнын амыл-чуртталгалары 3-4-6-я-ле тамыжып, ажал-иңнеге боттуг дузын көргүзери чачыл апарган.

Херэженир чөвүлелеринин ажал-чорудууларына агитквартиралар уугу ролюн

ойноп турар. Мында чорудуп турар агитмассалыг ажалдан агылда, яны-бүрү болгунер ажалдан турар. Оларда 940 кижик хаара тугтунган. Болгунерин ажалын түнөткан. Аыл-чөм кыдырыны, хей аргыг, даараарын талазы-биле болгунерин кылган чүүлдеринин дөшөлгөсүн чөвүлелер ийи улаа эртырген. Орус дымды өөренириги болгунери база бар. Эргин-Барлыкка кылыг болгунери ажалын башкы Елена Саая багыт эос удурутуп келген.

Эки ажалдыг чөвүлелеринин дуржулаган илөкөй талазы-биле семинарларын организацыйна «Барлык» совхозта, Аянтыга, Эргин-Барлыкка чөвүлелеринин ажал-чорудуулары дуржула солукуну нитизил семинарларын эрктен. Семинарларын киржилчелери чөвүлелеринин чорудуп турар организацыйны политмассалыг ажал паны-биле болган салиг хандарыга, культура болган уруттар албан чөвүлелери оларын канал дуа чедирип турарына-биле тамыжыкан.

Барын-Хемчиктин организацыйны херэженир ортузунга ажалдык докталам удурутуп, чөвүлелеринин ажалдык дээштик дузын чедирип турар.

Партийжи политчырыдышыкынын болган комсомол өөрелдештештештиг четикидзе 930 херэженир хара тугтунган. Кеңешти школада 216, техник-кумда 259, Ак-Довурактыг профтехучилищинеде 110 кыстар өргөн кирген. Херэженир ортузунга илөкөй-чижизилде ажалдык дугайын райондук партия активинин

Чарышка киришкеш...

Бистий «Хемчик» совхозту херэженир Совет Тываның 30 чыл оюнга белетик ужуражып, төрөн совхозуну төү эргин-Барлыкты үлөгөргө чарыш чарышты социалистик чарышка илөкөй киришкеш. Ук чарышка киржилчелери агитквартиралар боттадыны аразында чарыштырган. Оң негелдерине чаагайлыгынын кол-кол айттыртырлар болган албан организацыйны чаа чуртталга бажинынын камгала-кадагаланышын аргы-силыг байдалын база кижизилде, политмассалыг херэженир айттыртырлар кирген турган.

Суурун чагы наастагач, шимелде-дерилге чөкө олуттулаган, ногаанчылдыга ажалыга шитер Д. Кошукту, Д. Ооржак удуруткан агитквартираларын кеңигүнери, совхозту культура бажинынын сууругу салдынган, көдө Советтин ажалдакчылары илөкөй киржил, хей-хөк чөкөтөрн, чараштыр кылган клуббалары, чыштарын таранар.

Урулар кижизилдешине чуртталга бажинынын чарыш-шөвер байдалыне чөвүлелели активчелери, агитквартиралар оңа сагып салым келген. Моон улумында ада-недерин чөвүлелери кижизилдештирине хайгарлар, сагып човашкыны, оларын харымсалган бедек. Бажинынын иштин-даштыкын аргы-шөвери экижэн.

Бистий чөвүлелеринин амыл-чуртталгаларын докталам салиг салым турар. Малчылар ортузунда дуулар кассаны организацыйна ол ишкан айда ийи маалын өг-булениң бажинынын дериг-херекселери «чарып», салым алырына дуулажыры чалган бооп бар чылдар. Моон азында бо чылым дикка хей малчылар чараш, чаа эр-херекселдиг апарган.

С. КЫЗЫЛ-ООЛ, «Хемчик» совхозта херэженир чөвүлелеринин даргазы.

АЖЫЛ - ХЕРЕКЧИ ӨЗУ - БИЛЕ

Львовтун «Электрон» деп бугуруу-техникат каттыжымкыны коллективтин оң чаа панын ажалдан кылган болган оны чедишкенин боттандырып турары дээш ССРП-ниң Улуу ажал-агый чедишкенин дөшөлгөсүн ажалы медалы болган диплому-биле шаңдаткан. Коллективке мораль база ажал-чаа кижизилдештирине сайырагылжылар, ажал-чишелеринин политиктиг болган күш-агый илөкөй беделтеш талазы-биле хемчелер ол программага уугу чөвүлелерин ээлди турган.

Каттыжымкында партия организацыйны секретари А. Д. Федоров СЭТА-ниң корреспондентине мында деп чугалаган: «СЭКП-ниң XXIV съездинин Директиваларында айтылган бугуруу чөвүлелери бедек темпелерин чеди амыр ажал-херекчи чорукта, ажал-чөм база техник, инженер бугуруугу күш-агый чөвүлелерин улусу-биле хамааржыр. Каттыжымкыны партком, профивеле болган комсомол организацыйлар ол айттырдыкч чөвүлелерге алаш, чыл сөзүшкө алаш, ажал-агый панын болган социалистик чуртууларын күчүсүн хандарына холбайтыр чорудар аялоолотуг ажалдык хемчелерин ажалдан кылып турган. Эртемденирин сүмелеринин дүштүтү күш-агый чөвүлелери дүштүтү беделери база ону организацыйны ажалдык дээш чөвүлелери бугуруугу мун-мун ажалдакчылар киржил келген. Оң түнөөлөндө бо чылым чугае прибор туудуулары бедек 15 чон агыг телевиэорларын дактаган ажал бугуруген.

Максисци-доничин өөрелдештирине, СЭКП-ниң XXIV съездинин материалдары-биле бугурууга тодарагы айттырдыкчларын счылдык пропагандалары социал хөгжүл-

АКТИВКЕ ДАЯНГАШ

Чоңуну амыл-чуртталгаларын культуруугу дөшөлөн беделтеринин, хостуг үе-хашты чөп ажалдарын айттырдырларын чөвүлелери херэженир чөвүлелери докталам кижизилдештирине салым турар. Чөвүлелер болган активчелер элөкөй салааларга боттандарына илөкөй киржил турарлар.

Суурда ажалдан турар II агитквартиралар санитар аргы-шөвер комиссарлары чөвүлелеринин ажалдык чорудуп, чоңуну санитар талазы-биле билин беделтерине уугу дузын чедирип турар. Олар айда бир катар санитар хыналдык чорудары чаңчы аларган. Санитария болган аргы-шөвер дугайында лекция, бөсөдаларын улаа-араа организацый турар. Маалык районун болган суурун эниелге ажалдакчылар илөкөй көргүзүл келген.

Хен бажырының база аргын даараарын болгунерин чөвүлелерге кижизилдештирине салаам-биле тургускан. Оларда киржил турарлар ам, уран-шөвер мастерлер дег, хенти боттары аргын, дааран, амадангы чөвүлелери кылып бөтөзөргө мөргөжил алакан. Бо дээр ботгунеринин удуруткучулары Н. Саалак-Терекке, Н. Ооржак, А. Саныл-дар оларын чугуладу ажалдык база түлсүл болур.

Чогаалалар С. Токаның «Чоңуну огу», С. Суруң-дөш «Авалына дайгырар» деп ноңдарына ноңчуга конференцияны боттандарына активчелерин организацый эртырген. Бисте бажыр, чыкалдарга холбайтыр дымталыга болган тематиктиг кеңештерин эртыргери чадыл бооп бар чылдар. Ол ажалдарын моон солгаар-ла үргүзүлээр бис.

С. ООРЖАК, Аянтыга херэженир чөвүлелеринин кижитүгү.

(СЭТА).

Мун-мун ажалдакчылар киржил келген. Оң түнөөлөндө бо чылым чугае прибор туудуулары бедек 15 чон агыг телевиэорларын дактаган ажал бугуруген.

Максисци-доничин өөрелдештирине, СЭКП-ниң XXIV съездинин материалдары-биле бугурууга тодарагы айттырдыкчларын счылдык пропагандалары социал хөгжүл-

ӨӨРҮНЧҮГ БОЛЗУН ДЭЭШ

Совет кижилеринин хандыкырадыкч чөвүлелери дээш чагай ажал-херекке садым ажалдакчыларын уугу-хууу база чугула чөвүлелеринин билин миында херэженир илөкөй чөвүлелеринин чорудуп турар. Оларын сагып човаштыр чорутууга, элөкөй-өклөн естертерине уугу-ла кижилер, бичилер-лаа, уугу назмыллар-даа өөртүр.

Барын-Хемчиктин херэженир нитизилдешине ажалдакчыларын хой нуруузу база-ла херэженир. Бистий салдыкчалар хандыкырадыкч бөлек культуразын чеди алаар дээш демиселеге, кижик бүрүзү

боттарынын төлөптиг улуун кирип, бедек мергежилди чеди ап турар. Районуну садым ажалдакчыларын чүткүлүгү күш-агыйын түнөөлөндө, район тодарадыкч чылым панын, социалистик чүлөөлөгөн ай, квартал санында чедишкенин күчүсөдип келген.

Районуну мажизинери, хей-ниги чөвүлелерине чөвүлелери чамдык ажалдарын чоруткан. Садым болган чөвүлелеринин чөвүлелерин дөшөлгөн чорутуугу, эиттиг кылдыр тургузарынын, баранарын чараш кылдыр дөшөлгөн болган дөшөлгөн организацыйнын дөшөлгөн организацыйнын дугайында лекция, бөсөдаларын херэженир чөвүлелеринин нитизилдештештирине чаа улаа хей-ниги чөвүлелеринин чоруткан.

Анык хоорай Ак-Довурак Тываның үлөгүруге болган туудууна ажалдар национал кадрларын бугуруу дартылаан чөвүлелеринин болгон берген. Оң чымын коммунист күш-агыйдын шамылчыны Зинаида Салактың ол бир кижизил туудугу комсомолу-амяктар бригадалары хамааржыр. Бо амяктар чаа хөгжүп олурар анык хоорайда чуртталгалы хей калт бажырыны, бугурууге, культура, чалабан чөвүлелерин турдуларын, уруттар ясан-салдарын тутчуруна боттарынын үгүг-хуууун кирип келген.

Салактын бригадалы бо хуунерде «Тыва даг-дугу» комбинаттың ийги элөкөй туудууна ажалдан, иштин шөверде ажалдарын кылып, ай, каврага панын ажыр күчүсүн турар. Бригадалы кеңигүнери ам Уугу Октябрьин бажыраалыга күш-агый чөвүлелеринин ужуражы дээш шамылчы элөкөй ажалдан турар.

ЧУРУКТА: мурнакч бригадалык бөдүк кеңигүнери. А. СОДУНАМНЫҢ ФОТОЗУ.

УРАН-ШЕВЕР КЫЛЫГЛАР

Бистий райондук херэженирине алдар-сурагыл ажал-чишелер, малчылар, бажылар, колхоз, совхозтарын бугурууге, албан организацый чөвүлелеринин мурнакч шамылчылар дээш чөвүлелеринин чөк дээр. Оларын аразында чүлө снайпан ажал-херэженир эрес-шудуугу болуундан аңда, хайгамыч уран-шөверлер база бар. Бо дугайын Совет Тываның 30 чыл оюнга тураскааткан делегате херэженир. Ук делегате чөвүлелеринин чаа Барын-Хемчик районун херэженир сөзүсүн хуунде организацыйна. Аңаа «Шектээр», «Барлык» совхозтарда, Аянтыга, Бижитки-Хаяда болган өскө-ла чөвүлелери херэженир чөвүлелеринин уран-шөверлери киржилген.

Моон мурунда делегатеелерин бо делегате кылдыгы болган. Аңаа киржилчелеринин саны көвүдөш, делегате кылдыгы эки-бүрү болган. Шаңар талазы-биле база экинжэн. Ында амыг үеин эр, херэженир костюмдери, эргил кылган галтер, бөрттер, моон-оралар болган эитти, чараштыр дааран казастаа тыва тоннар, дериг-херекселдер дээш өскө-ла чүдүлгөн салган.

Эң эки кылдыган 20 ажалдык элдерин шийан-мактан. Оң иштинде Д. Монгушту, Д.-К. Сайыны, У. Дончатты, М. Даспайын болган өскө-ла чөвүлелеринин чөвүлелеринин эки саяттыган. Нитизил-биле Биче-Тейде, Аянтыга, Бижитки-Хаяда, «Барлык» совхозта херэженир чөвүлелеринде келген ажалдар улаа-дараалаштыр бирги, ийиги, үчкү шамылдарга кирген.

Ол бүгүнү херэженир чоңу хоотуг үе-шөгүндө ажалдык херекке хараа туткан, бот-тымаштыр болгунерин, агитквартираларын база чөвүлелеринин шудуугу ажал-чорудууларын түнөөлөндө чеди алганы чүгөжөк. Бо ажалдар херэженир чөвүлелеринин моон солгаар-ла улуг кижизилдештирине салым алаар.

ТУРКМЕНИЯ: оореди.геде чедишкнинер

Туркменида ийн кизи бурзунуң бирээ-ле деди ийке, азы ортума эртемин. Чарык чус чыл бурзунга муң кижини иштинден чүге чеди кизи доңгу номчү, бижип билди турган республикага ол дээрге дык уауу чедишкни-дир.

Бүгү-шнги ортума оореди.геде шилчиге ам доусту турар. Совет Туркмениага улус чырыдышкнынын баштайгы башкарынын кайы бери берге болуп турганын амгы уениң бодур, кыстары чеди боду белин шыдаас. Оорепир чер болгаш оореди башкалар кижилер чок турган. Ужук-бижин чок болгонда, тараң дылың кырында оореди.геде номыра баш чок болуп турган. Туркмен сестер бижиринге араб уакустери азытлаага, туркмен дыңны онагай байдаларына таарышас чүддер хой болган.

республика берип шыдаас болган. Иччага шнги эвдэл буржединден ашка-хорегилерия Туркменистаның бюджетинче доктаамал кирип келген.

Бере байдаларда куруне алыс кедилик эчис-соруугагың политиканы чоруканын ачызында ол бүгү чарыкчаларың хара чокка үндүрүп турган болтай.

Оон түндүгүндө ам тода көстүп келген. Чырыдышкныга республика ам бодунуң бюджетиниң 30 хуузун чарыкча турар. 2,5 миллион кизи арай чептес чуртакчылар Туркмениада школа наамың чептэинер-биле кази 845 муң ажык кизи оореди.гедин бүгү хевирлеринде хаара туттуган. Оларын аразында 20 муң ажык уруугаар деди болгаш ортума тускай эртемини оореди.геде черлеринде оорепин турар. Республикада 30 техникум, 6 деди оореди.геде чери ачылган турар.

Туркмениадын школаларында ам 29,7 муң башкалар бар (революция мурунда олар чүге 272 кизи турган). Оларын тус черин деди оореди.геде черлери болгаш башка учушчелери белеткен турар. Кижидикчилерин, башкаларын болгаш школа удурукчуларың мергескиин уруулу беди.че сорулга-биле республикада башкалар били беди.че ады институту, педагогика ортемперини артем-шнчиле институту тургускан.

Туркменкага төрөн дыл кырыга 80 оореди.геде номырын үндүргөн.

Улау оореди.гедин ам туруп турар системазы Туркмениадын улус ажыл-агыйың беди.че мергескиди тускай эртемин кижилер-биле хандырып турар.

ЮНЕСКО-нуң медээлерин бугуаар алзирга, ам делегейде дөрт кижини бирээ-ле аге билгилги болуп турар. Бо талазы били ап көрөгө, бөжөн чыл мурунда мичаардагы чын ортума депенди.че бөжөн ораңоч уениң калган турган Туркмениадын амгы чедишкнинери оңа көскү-дүр.

БИБИ ПАЛЫВАНОВА.
Туркмен ССР-ниң улус оореди.гедин министр, ТССР-ниң эртеминер академиязынын академиги.

Бистиң календары вые ССРЭ-НИНҢ БИЧЕ ТЕАТРЫ

(Үндөзилеттингенден бээр 150 чыл болганынга)

1756 чылда Москва университетинин чаныга чоңа билдиргир шн театр тургустунган. Ол 1806 чылда император-нуң театры, а 1824 чылдан ага-ден тускайланган. Биче театр деп адаттыгын. Биче деп атты ол дужаагында туруп турар.

ЧУРУКТА: Биче театрың хоочу, ССРЭ-ниң улусуң ар-тын, ССРЭ-ниң Курне шацнааның лауреады Игорь Владимирович Ильинский.

Улау театрдаң ылгалымы-биле алган, Биччаганш Биче театрың тускай төөгүзү 1824 чылдан/эзелден.

Биче театрың үндөзилекчилери — суратагы орус артисттер М. С. Шепкин биле П. С. Мочалов бооп турар. Олар реалист болгаш романтикт хевирлерин таллапчылар, бо ийи удурукчуңуң сеткил салгызы дүткүр, сенага көрдүр амдыралдык шыныкыл чеди ап турганнар. Маадырларың мөзүзүн, сеткил-сагыжы ханызы-биле чоңа дайчылар, бөдүү, тода ойнары — Биче театрың артистериниң кол угланылыгы, аламы бооп чачыгып келген.

Баштайгы үде Биче театры «Щепкинниң бажыды», а чоорту «Москваың ийги университети» деп адап турган. Бо бүгү-чорукчуларын кижидикчилеринге ук театрың улау ролюду херечилеп турары-даа ол.

Ол ийшик Биче театры «Островскийниң бажыды» деп баш алаар турган. Чүге дээрге XIX чүс чылдын ийги хари-тамыда ук театр улау орус драматурги бүгү шнлерин бодунуң сенаагыга тургускан.

Биче театр бодунуң суратыгы артистери-биле төөгүзү бижип келген. Оларга Саловскийлериниң «Бездеги, Шумский, Самарин, Фудотова, Ермолова, Ленский, Южин, Яблонская, Остужев биле ескелери-даа хамаарыштырып болур.

Улау театрдаң ылгалымы-биле алган, Биччаганш Биче театрың тускай төөгүзү 1824 чылдан/эзелден.

Биче театрың үндөзилекчилери — суратагы орус артисттер М. С. Шепкин биле П. С. Мочалов бооп турар. Олар реалист болгаш романтикт хевирлерин таллапчылар, бо ийи удурукчуңуң сеткил салгызы дүткүр, сенага көрдүр амдыралдык шыныкыл чеди ап турганнар. Маадырларың мөзүзүн, сеткил-сагыжы ханызы-биле чоңа дайчылар, бөдүү, тода ойнары — Биче театрың артистериниң кол угланылыгы, аламы бооп чачыгып келген.

Баштайгы үде Биче театры «Щепкинниң бажыды», а чоорту «Москваың ийги университети» деп адап турган. Бо бүгү-чорукчуларын кижидикчилеринге ук театрың улау ролюду херечилеп турары-даа ол.

Ол ийшик Биче театры «Островскийниң бажыды» деп баш алаар турган. Чүге дээрге XIX чүс чылдын ийги хари-тамыда ук театр улау орус драматурги бүгү шнлерин бодунуң сенаагыга тургускан.

Улау театрдаң ылгалымы-биле алган, Биччаганш Биче театрың тускай төөгүзү 1824 чылдан/эзелден.

Биче театрың үндөзилекчилери — суратагы орус артисттер М. С. Шепкин биле П. С. Мочалов бооп турар. Олар реалист болгаш романтикт хевирлерин таллапчылар, бо ийи удурукчуңуң сеткил салгызы дүткүр, сенага көрдүр амдыралдык шыныкыл чеди ап турганнар. Маадырларың мөзүзүн, сеткил-сагыжы ханызы-биле чоңа дайчылар, бөдүү, тода ойнары — Биче театрың артистериниң кол угланылыгы, аламы бооп чачыгып келген.

Баштайгы үде Биче театры «Щепкинниң бажыды», а чоорту «Москваың ийги университети» деп адап турган. Бо бүгү-чорукчуларын кижидикчилеринге ук театрың улау ролюду херечилеп турары-даа ол.

Ол ийшик Биче театры «Островскийниң бажыды» деп баш алаар турган. Чүге дээрге XIX чүс чылдын ийги хари-тамыда ук театр улау орус драматурги бүгү шнлерин бодунуң сенаагыга тургускан.

Улау театрдаң ылгалымы-биле алган, Биччаганш Биче театрың тускай төөгүзү 1824 чылдан/эзелден.

Биче театрың үндөзилекчилери — суратагы орус артисттер М. С. Шепкин биле П. С. Мочалов бооп турар. Олар реалист болгаш романтикт хевирлерин таллапчылар, бо ийи удурукчуңуң сеткил салгызы дүткүр, сенага көрдүр амдыралдык шыныкыл чеди ап турганнар. Маадырларың мөзүзүн, сеткил-сагыжы ханызы-биле чоңа дайчылар, бөдүү, тода ойнары — Биче театрың артистериниң кол угланылыгы, аламы бооп чачыгып келген.

Баштайгы үде Биче театры «Щепкинниң бажыды», а чоорту «Москваың ийги университети» деп адап турган. Бо бүгү-чорукчуларын кижидикчилеринге ук театрың улау ролюду херечилеп турары-даа ол.

Ол ийшик Биче театры «Островскийниң бажыды» деп баш алаар турган. Чүге дээрге XIX чүс чылдын ийги хари-тамыда ук театр улау орус драматурги бүгү шнлерин бодунуң сенаагыга тургускан.

МОСКВА — ОЛИМПИАДАНЫҢ НАЙЫСЫЛАЛЫ

ВЕНА. (СЭТА). 1980 чылдын Олимпиады оюнлары Москвага эртерин дугайында шнтинер Делегейиң олимпиады комитети бодунуң 75-чи сессиясына хулээн ааган.

Совет төлөөлериниң тургускан парлаага конференцияны Москвага эртерин дугайында шнтинер Делегейиң олимпиады комитети бодунуң 75-чи сессиясына хулээн ааган.

эвес, харың база беди.че хариысага деп чүвени билди бис—деп, Московте куускумуңуң дарагы чугаалап, Иччаганш биче делегейиң олимпиады комитетинге, бүгү спортчуларга болгаш спортка хандышкычыларга Москва болгаш москвачылар-даа ол улау байралага белеткедиз деп-лоран, эң-ле харысаала-лымы-биле эгезер дээрине бү-үредили тур бис. Олимпиада-ны хулээн алып болгаш мар-галлааларың спортчуңуң бүгү хевирлерини талазы-биле беди.че депенде эртерин биче мате-риал-техниктиң база-ла совет ийишкисиз аяк-ады бар бооп турар. 1980 чылга еди бистиң ийишкисиз оона-ла улус болур.

Олимпиадага киржикчиле-ден өөрүп чедиришкени илердески. Совет найсылалы «80 чылдын олимпиадалык чедиришкени чери кылар кандал-турган депкен спорт аймак-дакчыларына, хой-шнтинер төлөөчилерине, чериң бүгү шнтинерде мун-мун кижилерге ханымы-биле өөрүп, четтирип турар бис деп, В. Ф. Промислова чугаалаган.

Совет төлөөлериниң тургускан парлаага конференцияны Москвага эртерин дугайында шнтинер Делегейиң олимпиады комитети бодунуң 75-чи сессиясына хулээн ааган.

эвес, харың база беди.че хариысага деп чүвени билди бис—деп, Московте куускумуңуң дарагы чугаалап, Иччаганш биче делегейиң олимпиады комитетинге, бүгү спортчуларга болгаш спортка хандышкычыларга Москва болгаш москвачылар-даа ол улау байралага белеткедиз деп-лоран, эң-ле харысаала-лымы-биле эгезер дээрине бү-үредили тур бис. Олимпиада-ны хулээн алып болгаш мар-галлааларың спортчуңуң бүгү хевирлерини талазы-биле беди.че депенде эртерин биче мате-риал-техниктиң база-ла совет ийишкисиз аяк-ады бар бооп турар. 1980 чылга еди бистиң ийишкисиз оона-ла улус болур.

Олимпиадага киржикчиле-ден өөрүп чедиришкени илердески. Совет найсылалы «80 чылдын олимпиадалык чедиришкени чери кылар кандал-турган депкен спорт аймак-дакчыларына, хой-шнтинер төлөөчилерине, чериң бүгү шнтинерде мун-мун кижилерге ханымы-биле өөрүп, четтирип турар бис деп, В. Ф. Промислова чугаалаган.

ПАРКТА КУС. С. ФЕОКТИСТОВУҢ ФОТОЗУ.

ХАНДЫРЫЛГАҢАР КАНДЫГЫЛ?

ХЛЕБТЭЭР ДӨШ.
Өвүр районуң «Коммунистиче орук» колхозуңуң төп сүзү — Арыг-Бажи бо хүнерде сыгыр даң бажында турар. Чүге? Хандыгытдан хлеб сайып адыр дөш.

Колхозтуң чоңу хлеб-биле сагып човагып хандыраар дээр болза, райпо баштаар черини алаа ажыглаар төдөгү-ле хей-автоматказы, моторолери-даа бар.

Колхозуус баштаар теридөрт чыл бурундар хлеб быжыраар черин туттурган чүе. Чаагай-ла үеде бүдүргө. Иччагымык алаа хлеб быжыраар эгелей бөргө, мергескиди быжырыкчы чок, хлеб быжыраар черин маш-биле хандыраар берге, чарыкчалары улау болган. База бир хемчег алыр үжүр таарышкан.

Ажыл-агыйнын удурукчулары райпо баштаар черинден дилег кылдыр, колхозка хлеб быжыраар черин алаа ачылпайн, ыгда чоңу хлеб аймаа-биле бурун хандырып шыдаар ардагы бис деп харышкан. Херек кырында аяккага чеди өскөрленин чүе мырынай чок. Хлеб санды алыр дөш чуртакчы чоң Хандыгыты биле

колхоз төвүнүн аразында амдыга чеди эртеминче шүшүнүшкэн. «Коммунистиче орук» колхозуңуң шнлериниң ол чугула херектени райпо баштаар чериниң удурукчулары херекче алыр үе келген.

КААСТАЛГА БОЛГАН ГАЗ ПЛИТАЛАРЫ

Биске бурунда чалымы бир улау-чаартылага болган чүе. Өвүрүн «Коммунистиче орук» колхозуңуң баштаар чери иччал 30 хире газ плитага өскөргөн. Чоңуң амырааны хемчок. Плиталарың ажыл-шчилер бажыңарыга өөрүшкү-биле ашарип тургускүлап алган. Иччамайин канчаар: газтың бажың алыр-чөм кыларда, от салып шүүдөр эвес. Чем даймыдырын алыры база шалышкың. Бажыңарга газ кирип бээр тускай кижияң колхоз баштаар чери Кызылга база өореди алган. Иччагымык чаагай үеде оон майи шуудаяан: газ чок... Колхозка газ эккелдерип дугайында чалгысдаа өе акым-агыйнын баштаар черинден амдыга чедиришкениң күүседип, шу-

СЫМЫРАНЫП АПАРГАН

Ол-ла колхозка өвүр чалың телефондуң черлер эгез хей турган. Ам олар орта ажыл-дывастаан. Телефондуң чалгысда черины — колхоз дарганынын кабинетиде апарган. Оңа ачылган турарың-даа кандыг дээр... үрелген-ле ол боор оң — дыңчалыр-дыңшалбас сымыраның. Колхозуус сүзүрүн радиоточкалары база-ла сымыраның турар апарган. Муну өвүр районуң Хандыгайыда харылаа салбырын удурукчуларыңа сымыраны, үлө бүдөр иргі бе?

Х. СЕМИС.

ЧЫРЫК БҮЛҮРТҮН

Республиканың улау ажыл-агыйларының бирээ — Таңдыда «Тилдөле» совхоз-да болтай. СЭК-ниң ХИЧ сьедениң шнтинерин амдыралга боттадылар дөш беш чылдын тодарагың дөрткү чылдын плагини оонадаларын совхозтуң ажыл-шчилери чедиришкениң күүседип, шу-

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ОКТАБРЬ 26-ДА
12.00—Дечидыдылар программасы. 12.05—Медээлер. 12.10—Өнүгү телекөргүзү. «Киж болгаш арга-ары». Мультифильм. 12.20—«Калык» шыла программасын почтамы. 12.50—Өнүгү телекөргүзү. Спортту гимнастикага делегей чемпионнады. Болгариядан даң чылда. 13.10—«Болду» дам, болбас-даа мыканы. 14.10—Өнүгү телекөргүзү. Б. Брехт. «Дэргин Пунтила болган оң чалазы» фильми. Телешнтин баштайгы көргүзү. 15.35—15.45—Чалсар. 15.45—Өнүгү телекөргүзү. «Дэргин Пунтила болган оң чалазы» фильми. 17.00—Өнүгү телекөргүзү. ССРЭ-ниң Далай Феофануң министр Т. Б. Гуженко сылге харылап тур. 17.30—Өнүгү телекөргүзү. «Эртенги почта» деп музыкалыг программа. **КЫЗЫЛДАН** 18.00—«Делегей байлымын дугайында дөчү тавалдыр». 18.15—«Тываның» немасымы. Информастыг программа. **МОСКВАДАН** 18.30—Өнүгү телекөргүзү. ССРЭ—Франция. «Эп-чөгүтү» кад амжалдыкчалың оруу биле. Документалдык телефильмин баштайгы көргүзү. 19.30—Өнүгү телекөргүзү. «Кижиге мык болур». Украин чечен фильми. 2-га сериясы. 21.00—Өнүгү телекөргүзү. Хоккейге ССРЭ-ниң чемпионнады. АСК (Ленинград)—«Спартак» (Москва). 21.40—21.50—17.00—Өнүгү телекөргүзү. ССРЭ-ниң Далай Феофануң министр Т. Б. Гуженко сылге харылап тур. 17.30—Өнүгү телекөргүзү. «Эртенги почта» деп музыкалыг программа. **КЫЗЫЛДАН** 18.00—«Делегей байлымын дугайында дөчү тавалдыр». 18.15—«Тываның» немасымы. Информастыг программа. **МОСКВАДАН** 18.30—Өнүгү телекөргүзү. ССРЭ—Франция. «Эп-чөгүтү» кад амжалдыкчалың оруу биле. Документалдык телефильмин баштайгы көргүзү. 19.30—Өнүгү телекөргүзү. «Кижиге мык болур». Украин чечен фильми. 2-га сериясы. 21.00—Өнүгү телекөргүзү. Хоккейге ССРЭ-ниң чемпионнады. АСК (Ленинград)—«Спартак» (Москва). 21.40—21.50—17.00—Өнүгү телекөргүзү. ССРЭ-ниң Далай Феофануң министр Т. Б. Гуженко сылге харылап тур. 17.30—Өнүгү телекөргүзү. «Эртенги почта» деп музыкалыг программа.

дүрү ачылган турар. Өвүр кым-лаа мактаар. Иччагымык... ажыл-шчилерин амдырал-чуртаалагыңуң культуруңуң денилик бөдириниң тамдың айтырыллары совхозтуң төп сүзүндө бели амдыга чеди шнтинериндемейн турар. Сүзүрда түдүг ажылдарың темнини шапкын, ажыглаага кирген баш бажыңар кайы хей. Ол хирде-ле, оларга амдыга чеди радиоточкаларың кирип бербоон.

Бисте электри четкини сүзүрү деси эвес чырдың турар. Чижээ, Мир кудумчуңуң-он талазы ол күштүг, а солгай талазың — көмөк чырдың турар. Оң коймак чырдыңыңың талазында бажыңарың чөм соодукулары, телевиоорлар ажылдайын турар-дыр. Идыг бөргө? телевидение дачыдыгыңары көөр арга кайда боор. Бо чижекти Күр чер көдө Советиниң куускумуна дамчылып бөвөрйи редакциондан дилемди. Алаа өөрүчүг харың черде келир боор деп чуртакчы чоң идега-биле манал турар бис.

Октябрь 26-да телекөргүзү. «Эртенги почта» деп музыкалыг программа. **КЫЗЫЛДАН** 18.00—«Делегей байлымын дугайында дөчү тавалдыр». 18.15—«Тываның» немасымы. Информастыг программа. **МОСКВАДАН** 18.30—Өнүгү телекөргүзү. ССРЭ—Франция. «Эп-чөгүтү» кад амжалдыкчалың оруу биле. Документалдык телефильмин баштайгы көргүзү. 19.30—Өнүгү телекөргүзү. «Кижиге мык болур». Украин чечен фильми. 2-га сериясы. 21.00—Өнүгү телекөргүзү. Хоккейге ССРЭ-ниң чемпионнады. АСК (Ленинград)—«Спартак» (Москва). 21.40—21.50—17.00—Өнүгү телекөргүзү. ССРЭ-ниң Далай Феофануң министр Т. Б. Гуженко сылге харылап тур. 17.30—Өнүгү телекөргүзү. «Эртенги почта» деп музыкалыг программа.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Шыксе 667000

Бызыл, Шетинки-Кравченко кудумчуу, бажы 3 ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторунуң 24—63, редакторунуң ордакчыларыңыңыңы 35—24, ордакчы кидишкени 23—54, харысаалагы секретарыныңыңыңы 23—35, партияны амдырал хандыгыңыңыңыңы 37—13, кулапты аныккасыңыңыңыңы 23—54, кедээ аймактың кидишкени 21—47, үлөгүн кидишкени 22—64, чала кидишкени 41—27, информация база совет тургузуг кидишкени 20—60, буга-ларияныңыңыңыңыңы 31—75, корректорларынныңыңыңыңы 27—41. Солун келбей барганга 32—75 телефоңче колгаар.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА
6 КАТАП УНЕР
ТИРАЖЫ 18056. ЧАҒЫҢ М 251
ТС—01136.